

УДК 821.161.2Шев.09"193":[930.253:027.54(477-25)]

*Оксана Іванівна Вербіцька,
кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник
відділу історії академічної науки
Інституту архівознавства
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського
e-mail: xenaver2@gmail.com*

РОЗВИТОК ШЕВЧЕНКОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ В 1930-х роках (ЗА ДОКУМЕНТАМИ АРХІВНОГО ФОНДУ НАН УКРАЇНИ)

Надано загальну характеристику документальних ресурсів Архівного фонду НАН України в галузі шевченкознавства як національної наукової школи в 1930-х роках. До опрацювання теми залучено документи центральних державних архівів України, архіву Президії НАН України, Інституту архівознавства НБУВ, архів НБУВ. Детально досліджені звітні документи АН УРСР зазначеного періоду, що дозволило поетапно висвітлити процеси роботи над окремими науково-дослідними темами та з підготовки наукових видань в академічних установах.

Ключові слова: документальні джерела, шевченкознавство 1930-х років, історія НАН України, ювілеї Т. Г. Шевченка.

Документальний комплекс з шевченкознавства, що міститься в Архівному фонді НАН України, є важливим за змістом та значним за обсягом інформаційним ресурсом з історії розвитку шевченкіани в системі вітчизняної Академії наук. Його окремі частини зберігаються у фондах Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України, Центрального державного історичного архіву України, в архівах установ НАН України (у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка, відділі фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського, відділі рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника), в особових фондах визначних учених НАН України Інституту архівознавства та Інституту рукопису НБУВ, у фондах архіву Президії НАН України. Документи з історії шевченкознавчих досліджень у 1930-х роках належать до різних типів – це постанови вищих органів влади та управління в державі,

© О. І. Вербіцька, 2018

листування керівників ВУАН/АН УРСР з ЦК КП(б)У, державними відомствами, інформація про відзначення шевченківських свят, діловодні документи Ради/Президії ВУАН/АН УРСР, звітні документи Академії наук, які частково були опубліковані в періодичних наукових виданнях, окремі повідомлення про діяльність АН у пресі тощо. Досі джерельно-інформаційний потенціал цих ресурсів не став предметом комплексного наукового дослідження, хоча має важливе й актуальне значення для вивчення шевченкознавства в Україні в ХХ ст.

На сьогодні значну роботу з публікації документальної спадщини з історії НАН України та розробку наукових ресурсів у цій галузі здійснює Інститут архівознавства НБУВ [1]. Аналіз впливу державно-партійних органів на розвиток шевченкознавства в країні здійснений у публікації В. В. Антоненко і Л. В. Батрак, виконаній на документах про Т. Г. Шевченка з фондів ЦДАГО України [2; с. 37–51]. Ґрунтовні джерелознавчі розвідки Г. В. Карпінчук, В. І. Кацай, О. В. Меленчук присвячені діяльності окремих учених-шевченкознавців НАН України цього періоду. І. О. Ходак дослідила розробку науковцями мистецької спадщини Кобзаря в процесі створення восьмого тому повного зібрання його творів [3; с. 67–104.]. Питанню репресій українських учених у 1930-х роках присвятили свої розвідки Т. В. Галицька та В. І. Пристайко. С. І. Білокінь опублікував серію праць стосовно доробку та долі шевченкознавців України за доби гегемонії партійної влади¹. В. І. Варенікова досліджувала генезу шевченкознавчих досліджень ХІХ – першої третини ХХ ст. У розділі «Шевченкознавство» наукового видання «Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. 1926–2001. Сторінки історії» (Київ, 2003; автори – І. Д. Бажинов, Л. С. Генералюк, В. П. Мовчанюк, М. М. Павлюк, В. Л. Смілянська, Н. П. Чамата) представлено історію розвитку шевченкознавчих досліджень у цій установі.

Отож запропонований нами історіографічний огляд засвідчив відсутність системного комплексного дослідження архівних ресурсів України як джерела з історії розвитку шевченкознавства в 30-х роках ХХ ст. Об'єктом вивчення досі були переважно лише аспекти науково-дослідної діяльності установ НАН України або літературознавчі та мистецтвознавчі дослідження окремих учених. У запропонованій нами статті здійснено спробу комплексно дослідити документальні ресурси АФ НАН України з історії шевченкознавства як національної наукової школи.

Як відомо, на 1930-ті роки припав апогей ідеологічного тиску партійно-державної влади на українську культуру, науку та освіту. За сфа-

¹ Маються на увазі праці С. І. Білокіня: «Большевики й академічний Шевченко», «Большевизм і шевченкознавство», «Репресовані шевченкознавці», «Володимир Міяковський» та інші, опубліковані в електронній формі на особистому веб-сайті вченого. Режим доступу: <http://www.s-bilokin.name>.

брикованим судовим процесом «Союзу визволення України» (1929–1930) до кримінальної відповідальності було притягнуто 45-х осіб, половина з яких працювала в системі ВУАН. Після цього репресивного акту діяльність ВУАН постійно обговорювалася на засіданнях Політбюро ЦК КП(б)У; рішення, прийняті на них, призводили до радикальних змін у роботі Академії, її структурі, навіть стосувались обрання членів та керівництва установи. Так, про пряме втручання в діяльність Академії свідчать, зокрема: постанова Політбюро ЦК КП(б)У «Про Академію наук» від 22 листопада 1929 р., якою було ухвалено змінити склад Президії ВУАН та бюро партійної фракції; пропозиція НКО УСРР про організацію, спільно із партійною фракцією Президії ВУАН, чистки апарату Академії; постанова від 28 січня 1931 р. з ухвалою розширити кількість членів Президії ВУАН до семи осіб і з обговоренням переведення ВУАН до м. Харкова [4; спр. 7, арк. 93–93 зв., 163–163 зв., спр. 8, арк. 25–25 зв.] та ін. Планувалося скласти для Академії новий статут і здійснювати подальше наближення роботи ВУАН до актуальних потреб соціалістичного будівництва [5; арк. 57–61 зв.]. Подальшим кроком стала постанова РНК УСРР від 22 липня 1930 р., якою було реорганізовано мережу науково-дослідних установ, затверджено створення єдиного державного плану підготовки кадрів для проведення реконструкції народного господарства, а також задекларовано заходи щодо поліпшення якості підготовки кадрів – шляхом відбору останніх «за соціальним станом та партійністю» [6; арк. 220–224]. Отож у документах ВУАН зустрічаються згадки про те, що до аспірантури вступали навіть особи, які не мали вищої освіти, проте дотримувалися «партійної лінії».

Шевченкознавчі студії на початку 1930-х років в Академії наук майже згасли – практично припинилася робота над літературознавчими дослідженнями творчості Кобзаря через арешт і заслання акад. С. О. Єфремова, який здійснював керівництво і сам багато працював над підготовкою до видання III і IV томів повного зібрання творів Т. Г. Шевченка в десяти томах, а також брав участь в опрацюванні наукових матеріалів до VII тому художньої спадщини Т. Г. Шевченка (пізніше цей том став т. VIII). Акад. О. П. Новицький, Ф. Л. Ернст, М. М. Новицький та інші науковці ще продовжували роботу над дослідженням художньої творчості Т. Г. Шевченка, зокрема в межах роботи Кабінету мистецтвознавства ВУАН та в харківському Інституті Тараса Шевченка, проте вони також опинилися під ударом.

У документах ВУАН початку 1930-х років знаходимо лише поодинокі згадки про дослідження творчості Т. Г. Шевченка. Так, у складеній у жовтні 1930 р. пояснювальній записці до перспективного п'ятирічного плану Соціально-економічного відділу ВУАН, до якого увійшли всі гуманітарні установи ВУАН після її реорганізації, розробка шевченківської

науково-дослідної тематики присутня лише в межах роботи Комісії для вивчення та видавання пам'яток новітнього письменства, де зазначається, що «буде виготовлено до друку академічні видання тт. I, II та VIII творів Т. Шевченка». Примітно, що тут ідеться саме про ті номери томів, які вже були підготовлені за участі С. О. Єфремова [8, арк. 171–179]. Одним рядком подібні відомості подано в доповіді про діяльність ВУАН, направленої Президією ВУАН до Президії Центрального виконавчого комітету СРСР (від 19 квітня 1932 р.): «Начата большая работа над академическим изданием сочинений Т. Г. Шевченко» [9; арк. 20]. Повідомлення про початок великої роботи «коло академічного видання творів [Т. Г.] Шевченка» було опубліковано й у квітневому номері 1932 р. офіційних академічних «Вістей ВУАН» [10; с. 11–28]. По суті, окрім інформації про власне факт роботи більше нічого не повідомлялося. Видається, ці студії в умовах перебудови діяльності та структури Академії проходили переважно над текстологічною частиною, без глибоких наукових розвідок – літературних, лінгвістичних, історичних тощо, та ще над опрацюванням мистецьких творів Т. Г. Шевченка. Кафедра історії українського мистецтва під керівництвом акад. О. П. Новицького, що діяла в межах роботи циклу мистецтвознавчих установ, у цей час, як відомо з розвідок Г. В. Карпінчук, О. В. Меленчук та інших, продовжувала досліджувати малюнки, гравюри, зарисовки та інші художні твори Т. Г. Шевченка, а також готувати до видання т. VII повного зібрання його творів.

У 1933 р. Редакційний комітет для видання творів Т. Г. Шевченка при Соціально-економічному відділі ВУАН у своєму періодичному друкованому органі – бюлетені – повідомив про підготовку нового проекту видання повного зібрання творів Т. Г. Шевченка, при тому, що VIII том уже був підготовлений до друку [11; с. 2]. Оскільки на характеристиках цього тому та процесі його підготовки детально зупинялись у своїх розвідках С. І. Білокінь, І. О. Ходак, З. П. Тарахан-Бережа, Г. В. Карпінчук, а також О. І. Бонь і В. М. Яцюк, в даній статті ці питання не розглядатимуться. Відзначимо лише, що т. VIII був підготовлений до видання, зроблено набір сигнальних примірників, але в 1934 р. тираж був вилучений з 1-ї друкарні м. Києва і майже повністю знищений. Із реорганізацією структури ВУАН 17 червня 1933 р. було ліквідовано створену в 1920 р. Комісію для видання творів Т. Г. Шевченка [12; арк. 38–42]. Ліквідували й Комісію з дослідження давньої української писемності та інші установи гуманітарного циклу.

Питання розробки творчої спадщини Т. Г. Шевченка та вшанування пам'яті видатного українського поета, письменника і художника постало на порядку денному засідань керівних державно-партійних органів України лише в переддень відзначення в 1934 і 1939 рр. 120- та 125-річчя від дня

народження Кобзаря, яке набуло всеукраїнського, а потім – і всесоюзного характеру. В постановах директивних органів ішлося про необхідність розвитку шевченкознавчих досліджень та поновлення роботи над академічним виданням його творів у ВУАН. Так, 29 травня 1933 р. нарком освіти УСРР В. П. Затонський подав до Політбюро КП(б)У доповідну записку, в якій наголошував на важливості належної і вчасної підготовки до Шевченкового ювілею, зокрема публікації 2–3-го томів академічного видання творів Т. Г. Шевченка, редагування яких доручалося спеціально створеній комісії НКО УСРР [13; арк. 1–2]. Політбюро ЦК КП(б)У своєю постановою від 17 червня 1933 р. «Про 120-річний ювілей із дня народження Тараса Шевченка» затвердило заходи до знаменної дати, згідно з якими Академії доручалося підготовка академічного видання творів поета і популярної брошури про Т. Г. Шевченка; для координації підготовки до ювілею при Наркоматі освіти УСРР цією ж постановою створювалася комісія [14; спр. 283, арк. 110–111; спр. 308, арк. 61]. У протоколі засідання бюро Шевченківського комітету про підготовку до 120-ї річниці від дня народження Т. Шевченка від 3 березня 1933 р. також згадується про створення академічного десятитомного видання творів [15; арк. 10–10 зв.]. Отож, як бачимо, вшанування пам'яті Кобзаря вийшло на новий, державний, рівень.

На виконання зазначених постанов директивних органів Президія ВУАН 1 листопада 1933 р. прийняла ухвалу видати академічне зібрання творів Т. Г. Шевченка [16; арк. 67–68 зв.]; у постанові Президії ВУАН від 2 грудня 1933 р. це видання було названо ювілейним і відповідальним за його підготовку призначено В. М. Григор'єва [17; арк. 70–76] – не вченого-шевченкознавця, а керівника Видавництва ВУАН, що підтверджує думку про виключно редакційну підготовку літературних творів Кобзаря до видання.

На окрему увагу заслуговує постанова Політбюро ЦК КП(б)У «Про видання творів Т. Г. Шевченка» від 28 березня 1934 р. [18; арк. 164]. У ній зазначалося, що твори Т. Г. Шевченка, які видавали різні видавництва, часто мали «націоналістичний» (у розумінні тодішніх партійних керівників) характер, а значну кількість повних та скорочених видань «Кобзаря» «зредаговано українськими контрреволюційними елементами» С. О. Єфремовим та А. Річицьким¹, які «по-націоналістичному коментували та оформляли ці твори, роздмухуючи елементи націоналістичної обмеженості та ідеалізації минулого в творчості Шевченка». Також у документі йшлося про необхідність доповнення даного академічного видання «марксістськими коментарями і передмовою». Підготовку до видання «відповідно зредагованих» академічного та популярно-масового видань творів Т. Г. Шевченка

¹ Псевдонім літературознавця А. А. Пісоцького.

було покладено на Інститут Тараса Шевченка, який мав нести відповідальність за якість редагування, передмов, коментарів та характер художнього оформлення, а керівництво *підготовкою* видань здійснював Відділ культурної пропаганди ЦК КП(б)У. Про пильний нагляд за ювілейними святкуваннями свідчить підписаний секретарем ЦК КП(б)У П. П. Постишевим протокол засідання Політбюро ЦК КП(б)У від 28 лютого 1936 р. [19; арк. 84], в якому йшлося про скликання сесії АН УРСР з нагоди 75-річчя від дня смерті Т. Г. Шевченка і було затверджено порядок денний заходу – доповіді партійного діяча і вченого-економіста акад. О. Г. Шліхтера «Чернишевський, Добролюбов і Шевченко», поета, літературознавця (зі створенням у 1936 р. Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка – його директора) акад. П. Г. Тичини «Шевченко й радянська поезія», заступника наркома освіти УРСР А. А. Хвилі «Шевченко і народна творчість» та літературознавця (на той час ученого секретаря і старшого наукового співробітника Інституту Тараса Шевченка) Ю. Д. Йосипчука «Етапи творчості Шевченка».

Увагу вищих партійних органів до ходу підготовчих заходів було посилено напередодні 125-літнього ювілею Т. Г. Шевченка, який відзначався як «найбільше культурне свято радянського народу». У 1939 р. Верховною Радою СРСР було видано указ «Об увековечении памяти поэта Т. Г. Шевченко в связи с 125-летием со дня рождения» [20; с. 1], на розвиток якого Політбюро ЦК КП(б)У постановою «Про хід підготовки до святкування 125-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка» від 16 лютого 1939 р. доручило начальнику Головліту УРСР Ільїну, начальнику управління в справах мистецтв при РНК УРСР Компанійцю і керівникові редакційної колегії з підготовки творів Т. Г. Шевченка акад. О. Є. Корнійчуку встановити суворий контроль за якістю друкованої продукції [2]. 22 лютого цього ж року в «Известиях» з'явилася нотатка «ЦК КП(б)У про підготовку до ювілею Шевченка» [21; с. 1], де коротко повідомлялося, що на початок березня заплановано вихід художнього видання «Кобзаря», повного зібрання творів Т. Г. Шевченка, портретів і автопортретів поета, репродукцій картин радянських художників про Т. Г. Шевченка, альбомів та монографій з шевченкіани.

Значним інформаційним ресурсом є планово-звітні документи Академії, повідомлення її установ про виконану роботу, довідки стосовно проведення шевченкознавчих досліджень у ВУАН/АН УРСР цього періоду, повідомлення про структуру та проведення наукових досліджень, що подавались керівництвом Академії до директивних органів, тощо. В структурі Академії в середині 1930-х років діяли Інститут української літератури ім. Т. Г. Шевченка (створений у 1936 р.), Інститут мовознавства (1930), Інститут українського фольклору (1936), Кабінет по вивченню єврейської радянської літератури, мови та фольклору (1936).

Так, у документі «Проблематика Всеукраїнської академії наук на 1934 рік у народногосподарчому розрізі» від квітня 1934 р. представлено інформацію про шевченкознавчу тематику досліджень установ АН, включену до затвердженого урядом України плану народногосподарських завдань другої п'ятирічки. Зокрема, завдання вивчення творчості Т. Г. Шевченка поставило у формі створення академічного видання творів Кобзаря (томи I, II, III, IV, VII), публікації окремих творів шевченківської серії (10 назв), вибраних творів єврейською мовою, документів про життя і діяльність, видання ювілейної збірки статей та матеріалів, статей та розвідок про творчість Т. Г. Шевченка, статей у галузі літературної критики, що мали бути спрямовані «проти ворожої музичної інтерпретації Шевченкових творів». Виконувати поставлені завдання мали Інститут Тараса Шевченка, Інститут єврейської пролетарської культури, Комісія літератури і мистецтва [22; с. 1–23].

У звіті за 1932 р. про роботу Всеукраїнського археологічного комітету ВУАН міститься інформація про проведені «Досліди фактури української гравюри. (Гравюри Т. [Г.] Шевченка). – Акад. О. [П.] Новицький» [23; арк. 1–5]; у звіті відділу опрацювання Всенародної бібліотеки України за цей же рік – згадка про опрацювання «шевченконіяни» [24; арк. 7–77]. У поданій до друку у «Вістях УАН» інформації про діяльність УАН у 1934 р. (скорочена стенограма доповіді на сесії УАН від 22 червня 1935 р.) акад. О. В. Палладін зазначив, що чималу роботу розгорнув також Інститут єврейської пролетарської культури, серед наукових проблем згадувалася підготовка до друку вибраних творів Т. [Г.] Шевченка єврейською мовою [25; с. 10–31]. Пояснювальна записка до видавничого плану ВУАН на 1934 р. містить інформацію, що Інститут Тараса Шевченка запланував видати, окрім академічного видання творів Т. Г. Шевченка, монографії обсягом 27 друк. арк., присвячені літературно-громадській діяльності Т. Г. Шевченка та його рукописній спадщині, та вісім робіт науково-популярного характеру про вивчення окремих творів класика [26; с. 3–11]. Пояснювальна записка від 25 травня 1934 р. щодо проблематики ВУАН на другу п'ятирічку містить інформацію стосовно того, що Комісія літератури і мистецтва при Президії ВУАН до 1935 р. мала завершити роботу над академічним виданням творів Т. Г. Шевченка, а упродовж п'ятирічки – широко розгорнути опрацювання питань його «життя, діяльності і творчості» [27; арк. 3–6 зв.].

Створений у системі Інститут української літератури ім. Т. Г. Шевченка з 1936 р. розпочав реалізацію всіх завдань з розробки літературної спадщини Кобзаря, раніше розпорошеної по кількох установах. Так, в інформації про півроку роботи установи, поданій до Президії АН т. в. о. директора інституту О. І. Білецьким та вченим секретарем Ю. Г. Костюком 14 травня 1937 р., зазначено таке: від 1 листопада 1936 р. до 1 травня 1937 р.

опубліковано II том академічного видання творів Т. Г. Шевченка, проводиться остаточне редагування та читання гранок III тому, що знаходиться в друці (Проза Т. Г. Шевченка), підготовлено текст і примітки V тому (Щоденник Т. Г. Шевченка), розпочато підготовку до друку VI тому (Листування Т. Г. Шевченка) та роботу над монографіями про українських дореволюційних і радянських письменників [28; арк. 245–249].

Стаття Д. М. Іофанова «Обговорення тематичних планів інститутів суспільних наук», опублікована у виданні «Вісті Академії наук УРСР» [29; с. 37–38] (1938), репрезентує відомості стосовно процесу підготовки до ювілею Т. Г. Шевченка в 1939 р. Зокрема, в діяльності Інституту української літератури ім. Т. Г. Шевченка першою з двох основних тем було складання курсу з історії української літератури, де творчість Т. Г. Шевченка стала ключовою для поділу на етапи розвитку літератури, другою – підготовка науково перевіреного на основі автографів Т. Г. Шевченка академічного видання його творів.

Загалом, слід відзначити, що з прийняттям на найвищому рівні рішення про підготовку до ювілейних дат і відповідно – масового видання праць про Т. Г. Шевченка і академічного видання його творів звіти стали конкретнішими. Зокрема, у звіті АН УРСР про роботу у 1938 р. міститься інформація про широкий спектр шевченкознавчих досліджень у переддень ювілейного 1939 р. Так, Інститут історії відтермінував виконання чотирьох своїх тем, переключивши роботу співробітників на підготовку п'яти статей для шевченківського ювілейного збірника та розробку історичних коментарів до видання «Кобзаря». Інститут мовознавства включив до свого плану нову тему – «Шевченко як основоположник сучасної української мови». Інститут української літератури ім. Т. Г. Шевченка відіграв провідну роль у підготовці до ювілеїв – проводилася робота з підготовки до друку т. І академічного видання творів Т. Г. Шевченка, статей до ювілейного збірника АН, присвяченого Кобзареві. Співробітники Інституту українського фольклору підготували три статті до цього збірника, досліджуючи фольклорні та музичні зразки, написані під впливом шевченківських поезій. Фахівці Бібліотеки АН УРСР опублікували статті про рукописи Т. Г. Шевченка у «Вістях АН УРСР» [30; арк. 4–123].

Комплексну інформацію про шевченкознавчі дослідження та підготовку видань в 1939 р. представлено в доповіді про роботу АН УРСР на сесії в березні 1940 р. Так, Інститутом української літератури ім. Т. Г. Шевченка було підготовлено й опубліковано два томи академічного видання творів Т. Г. Шевченка, причому це видання було проголошене першою спробою «дати повністю визволений від фальсифікації та перекручень» текст, звірений з автографами і першоджерелами. Поза планом, у зв'язку зі 125-річчям

від дня народження Т. Г. Шевченка, установа підготувала до друку низку видань його творів, альбом-фотовиставку «Життя, творчість і революційна діяльність Т. Г. Шевченка» (150 ілюстрацій і 3 друкованих аркуші тексту). Було завершено і передано на редагування «Літопис життя і творчості Т. Г. Шевченка» (повна хронологія життя та діяльності Т. Г. Шевченка), що мав стати основою повної наукової біографії поета. Вийшов з друку підготовлений інститутами історії України та української літератури ім. Т. Г. Шевченка збірник «Боротьба українського народу проти польської шляхти в творчості Шевченка», де кожен твір супроводжувався коментарями. Важливу роботу здійснив Інститут мовознавства в галузі вивчення мови Т. Г. Шевченка: було складено картотеку лексики (виписані на картки всі слова, вжиті в поезіях), написано статті з питань лексики і мовного стилю Т. Г. Шевченка. В Інституті українського фольклору було складено «Збірник зразків народної творчості про Т. Г. Шевченка» і досліджено взаємовплив фольклору та творчості Т. Г. Шевченка. Кабінет з вивчення єврейської радянської літератури, мови та фольклору виконав науково-дослідну тему «Мова перекладів Т. Г. Шевченка», де висвітлено проблематику перекладання поезії Т. Г. Шевченка єврейською мовою та її редагування [31; с. 5–37].

Інформацію про діяльність АН у галузі шевченкознавчих досліджень часто репрезентував офіційний періодичний орган АН – «Вісті АН УРСР». Серед публікацій часопису одним із найбільш ґрунтовних стало повідомлення у № 9 за 1940 р. про те, що вивчення творчості Т. Г. Шевченка увійшло до семи провідних комплексних тем установ Відділу суспільних наук АН УРСР [32; с. 20–27]. В інформації про роботу за перше півріччя 1941 р., підготовленій президентом АН УРСР акад. О. О. Богомольцем 14 червня 1941 р. і опублікованій у виданні «Більшовик України», відзначалося завершення комплексної роботи з вивчення творчості Т. Г. Шевченка і підготовки наукового видання його творів, а також ішлося про початок роботи з підготовки словників лексики Т. Г. Шевченка та М. М. Коцюбинського [33; арк. 28–62].

Роботу над зазначеним академічним виданням творів детальніше висвітлює пояснювальна записка до тематичного плану Інституту української літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР, підготовлена його директором акад. О. І. Білецьким та заступником директора з науки Д. Д. Копицею не пізніше січня 1941 р. У ній зазначається, що установа мала провести повторну перевірку близько 800 авторських аркушів коректур видань творів І. Я. Франка та Т. Г. Шевченка; до виконання тематичного плану залучалися позаштатні наукові співробітники – фахівці з Києва, Харкова, Москви, Ленінграда. Також у документі містилися дані щодо кадрового потенціалу установи – працюють 4 дійсних члени АН (О. І. Білецький, П. Г. Тичина,

О. С. Корнійчук та А. Ю. Кримський), 1 член-кореспондент, 4 доктори наук і 10 кандидатів філологічних наук; загалом штат установи складала 40 осіб (у м. Києві та у Львівській філії); окрім того, згадувалися ще 43 особи залучених провідних виконавців та керівників окремих тем [34; арк. 9–11].

Відзначимо, що кількість фахівців, які працювали у ВУАН/АН УРСР на ниві шевченкознавства на початку третього десятиліття ХХ ст., була дуже незначною. Репресованими були О. К. Дорошкевич (в середині 1930-х років висланий з України на Урал, де працював у педагогічному інституті м. Свердловська), М. К. Зеров (1936), Ф. Л. Ернст (1934), С. О. Сфремов (1930), В. В. Міяковський (1930), М. М. Новицький (1937), М. А. Плевако (1938; висланий на 5 років), П. І. Рулін (1936), П. П. Филипович (1936). Частина співробітників ВУАН/АН УРСР у 1930-х роках не пройшла т. зв. партійних «чисток». Виїхав у 1934 р. з України колишній в. о. директора Інституту Тараса Шевченка Б. О. Навроцький.

Проте з реорганізацією установ Академії з'явилися нові імена дослідників багатогранної творчості Кобзаря. Ними стали: керівник групи шевченкознавства Львівського відділу Інституту української літератури ім. Т. Г. Шевченка акад. В. Г. Щурат (1940–1941), чл.-кор. П. М. Попов, чл.-кор. Є. С. Шаблювський (також був репресований 1935 р.), Ю. Д. Йосипчук, Є. П. Кирилук, Ю. Г. Костюк, Є. О. Середа; мовознавці акад. Л. А. Булаховський, акад. М. Я. Калинович, проф. Є. М. Рудницький, О. Б. Курило; історик К. Г. Гуслистий; мистецтвознавці Д. М. Ревуцький, П. Д. Павлій, В. Й. Харків; дослідник єврейської літературної спадщини М. А. Левітан; писали на шевченкознавчу тематику економіст акад. О. Г. Шліхтер і партійний діяч, публіцист і фольклорист А. А. Хвиля. Наприкінці 1930-х років вже відзначалося значне кількісне зростання штату Відділу суспільних наук – на 1 жовтня 1938 р. він складав 152 особи, а на 1 жовтня 1940 р. – уже 215.

Іншою характерною особливістю цього періоду можна вважати й зміни в територіальному розміщенні установ, що так чи інакше стосувалися вивчення шевченкової спадщини. Згідно з постановою РНК УРСР «Про організацію наукових установ в Західних областях УРСР» від 2 січня 1940 р., у Львові було створено низку установ АН УРСР і засновано Львівську філію Бібліотеки АН УРСР. У 1940 – на початку 1941 р. у західних областях України шевченківські дослідження здійснювали відомі вчені акад. М. С. Возняк, К. Й. Студинський і В. Г. Щурат, а також В. В. Дорошенко, Ю. І. Полянський та багато інших. Про це свідчать листи до акад. К. Й. Студинського від співробітника Інституту української літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР М. М. Ткаченка від 30 січня 1940 р. з проханням допомоги з отриманням інформації про зв'язки Т. Г. Шевченка з В. М. Білозерським [35; арк. 7] та вченого секретаря тієї ж установи

О. І. Кисельова від 10 березня 1940 р., де йшлося про доручення вченої ради інституту західноукраїнському науковцеві прочитати доповідь на тему «Кобзар» на Україні в 60-х роках [XIX ст.]» та надіслати її текст або тези виступу [36; арк. 135]. У постанові Президії АН УРСР від 22 травня 1940 р. зафіксовано інформацію про розгляд питання щодо передавання для експонування на ювілейній Шевченківській виставці автопортрета Т. Г. Шевченка та шевченківської літератури з книжкового фонду Львівської філії БАН УРСР [37; арк. 1–15].

Протоколи засідань Президії ВУАН – ще одне цінне джерело з історії шевченкознавчих досліджень в Академії. У постановах, що входять до цих протоколів, представлено ухвали, прийняті в ході виконання зазначених постанов директивних органів України, та широкий спектр рішень з наукових та науково-організаційних питань розвитку шевченкознавчих досліджень в установах Академії (загалом понад 25 постанов). Це, зокрема: ухвала Президії АН стосовно участі в заходах з підготовки святкування 120-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка і доручення академічній бібліотеці підготувати з цієї нагоди виставку; інформація про складання в 1934 р. БАН для Інституту Тараса Шевченка «повної бібліографії Т. Г. Шевченка»; інші документи: про те, що головою Редакційного комітету з видання творів Т. Г. Шевченка в цей період був акад. В. П. Затонський; про скликання 9–10 березня 1936 р. сесії Ради АН для відзначення 75-річчя від дня смерті Т. Г. Шевченка; щодо гонорарів на підготовку академічного видання творів Т. Г. Шевченка; про прочитану акад. О. В. Палладіним доповідь, присвячену вшануванню пам'яті Т. Г. Шевченка; про рішення скликати 11 березня 1937 р. в конференц-залі АН урочисті збори, виділивши на проведення заходу 6 000 крб. [38; спр. 56, арк. 57–61, 140–148; спр. 62, арк. 13–21, 179–191; спр. 65, арк. 38–50], тощо.

У протоколах засідань Президії АН УРСР у 1938–1941 рр. міститься інформація, що розкриває процес підготовки в Академії наук заходів до 125-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка. Зокрема, про роботу ювілейної комісії АН УРСР з підготовки до відзначення знаменної дати та про укладання ювілейного збірника, статті до якого мали представити співробітники інститутів Академії – літератури, історії України, українського фольклору; про підготовку експозиційного плану виставки, до роботи над яким були залучені співробітники інститутів літератури, історії України та Бібліотеки АН УРСР; про скликання ювілейної наукової сесії АН УРСР та про об'єднання її роботи з пленумом Спілки радянських письменників СРСР; рішення щодо скликання сесії АН УРСР, присвяченої пам'яті Т. Г. Шевченка, 19–20 травня 1939 р.; про проведення 11 березня 1941 р. разом зі Спілкою радянських письменників України

ювілейного вечора, присвяченого 80-річчю від дня смерті Т. Г. Шевченка, на якому мали виголосити доповіді акад. А. Ю. Кримський і письменник Д. М. Косарик; дозвіл Інституту української літератури ім. Т. Г. Шевченка на проведення наукової сесії 25–26 квітня 1941 р., присвяченої 100-річчю створення поеми «Гайдамаки» [39; спр. 71, арк. 148–154, 77–90; спр. 74, арк. 15–16, 55–70, 136–148; спр. 88, арк. 102–110, 168–180] та ін.

Декілька постанов було присвячено розглядові питань з підготовки академічного видання творів Т. Г. Шевченка, зокрема затвердженню редколегії в складі акад. О. Є. Корнійчука (голова), заступника наркома освіти УРСР Ф. А. Редька, акад. П. Г. Тичини, акад. М. Т. Рильського та Д. Д. Копиці та через два місяці – про залучення до її складу акад. О. І. Білецького, чл.-кор. С. І. Маслова і М. В. Геппенера; процесу, пов'язаному з виходом у світ академічного видання творів Т. Г. Шевченка [40; спр. 71, арк. 51–62; спр. 74, арк. 1–11, 167–182; спр. 75, арк. 82–90; спр. 88, арк. 22–48, 57–92, 168–180 та ін.]. У 1941 р. постановою Президії АН УРСР від 31 березня були встановлені такі терміни публікації творів Т. Г. Шевченка: т. III видати до 1 липня 1941 р., т. V подати до видавництва до 13 травня, т. IV – до 1 жовтня, т. V – до 1 листопада 1941 р. [41; арк. 126–152]. Друга світова війна та військові дії в Україні змінили ці плани: робота над виданням продовжувалася, хоч і не в такому обсязі, в м. Уфі та м. Новосибірську, куди були евакуйовані гуманітарні інститути АН УРСР та частина оригіналів творів Т. Г. Шевченка.

Отож період кінця 1929 р. – початку 1941 р. можна визначити як окремих, новий етап у порівнянні з шевченкознавчими дослідженнями в Академії в перше десятиліття її діяльності. В 1930-х роках постанови ЦК КП(б)У стали головним чинником для визначення напрямів досліджень, способу подання матеріалу, редагування творів Т. Г. Шевченка. Розпорядження керівництва ВУАН/АН УРСР, листування та інші документи свідчать про тісний зв'язок шевченкознавчих досліджень із запитами, політикою та ідеологією владних структур того часу. Аналіз науково-організаційних документів дозволив дістати комплексне уявлення про розвиток цих досліджень, підготовку до видання творів Т. Г. Шевченка із суворо регламентованими методами і формами дослідження творчості Кобзаря, про вшанування його пам'яті в ювілейні 1934 та 1939 рр. Процес розвитку шевченкознавства в порівнянні з 1920-ми роками набув нових форм, дослідження стали проводитись у великих наукових установах – інститутах. Попри ідеологічний тиск, в Академії наук у цей період було зроблено чималий крок щодо розвитку шевченкознавства, об'єднано наукові сили та запроваджено комплексні науково-дослідні роботи з вивчення спадщини Кобзаря.

Список використаних джерел

1. Історія Національної Академії наук України. 1929–1933 : документи і матеріали. Київ, 1998. 542 с.; Історія Національної академії наук України. 1918–1933 : наук.-довід. апарат. Київ : НБУВ, 2002. 448 с.; Історія Національної академії наук України (1934–1937) : документи і матеріали. Київ : НБУВ, 2003. 832 с.; Історія Національної академії наук України (1938–1941) : документи і матеріали. Київ : НБУВ, 2003. 920 с.
2. Антоненко В. В., Батрак Л. В. Документи про Т. Г. Шевченка у фондах ЦДАГО України // Архіви України. 2014. № 2.
3. Ходак І. Восьмий том Повного зібрання творів Тараса Шевченка : спроба реконструкції проекту (1923–1934) // Студії мистецтвознавчі. 2011. Число 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/StudM_2011_2_7.
4. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 16. Спр. 7, 8.
5. ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 9. Спр. 1422.
6. Там само. Ф. 337. Оп. 1. Спр. 9516.
7. Там само. Ф. 166. Оп. 8. Спр. 428.
8. Там само. Ф. 4708. Оп. 1. Спр. 189.
9. Богомолець О. О. Тези доповіді Президії ВУАН на Президії ВУЦВК'у // Вісті ВУАН. 1932. № 4.
10. Дорошкевич О. Академічне видання Шевченкових творів // Бюлетень Комітету для видання творів Т. Г. Шевченка при II Відділі Всеукраїнської академії наук. 1933. Число 1.
11. Архів Президії НАН України. Ф. 251. Оп. 1. Спр. 55.
12. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 20. Спр. 6230.
13. Там само. Оп. 6. Спр. 283, спр. 308.
14. ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 10. Спр. 1080.
15. Архів Президії НАН України. Ф. 251. Оп. 1. Спр. 55.
16. Там само. Спр. 56.
17. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 338.
18. Там само. Спр. 407.
19. Известия. 1939. 8 марта. № 54 (6824).
20. ЦК КП(б)У о подготовке к юбилею Шевченко // Известия. 1939. 22 февраля. № 43 (6813).
21. Тематичний план Всеукраїнської Академії наук на 1934 рік. Київ : Вид-во ВУАН, 1934.
22. Науковий архів Інституту археології НАН України. Ф. ВУАК. Спр. 429.
23. Архів НБУВ. Ф. 258. Оп. 1. Спр. 378.
24. Вісті УАН. 1935. № 8–10.
25. Видавничий план на 1934 р. Київ : Вид-во ВУАН, 1934.
26. ІА НБУВ. Ф. 258. Оп. 1. Спр. 38-б.
27. Архів Президії НАН України. Ф. 251. Оп. 1. Спр. 68.
28. Іофанов Д. М. Обговорення тематичних планів інститутів суспільних наук // Вісті Академії наук УРСР. Київ, 1938. № 1.
29. Архів Президії НАН України. Ф. 251. Оп. 1. Спр. 69.
30. Наукова робота Академії наук в 1939 р. // Вісті Академії наук УРСР. Київ, 1940. № 4.

31. Славін Л. М. Діяльність інститутів Відділу суспільних наук у 1940 р. // Вісті Академії наук УРСР. 1940. № 9.
32. ЦДАВО України. Ф. 4708. Оп. 1. Спр. 87.
33. ІА НБУВ. Ф. 244. Оп. 1. спр. 20.
34. ЦДІАЛ України. Ф. 362. Оп. 1. Спр. 400.
35. Там само. Спр. 61.
36. Архів Президії НАН України. Ф. 251. Оп. 1. Спр. 82.
37. Там само. Спр. 56, 62, 65.
38. Там само. Спр. 71, 74, 88.
39. Там само. Спр. 71, 74, 75, 88 та ін.
40. Там само. Спр. 88.

References

1. *Istoriia Natsionalnoi Akademii nauk Ukrainy. 1929–1933 : dokumenty i materialy* [The history of the National Academy of Sciences of Ukraine. 1929–1933: documents and materials]. (1998). Kyiv. [In Ukrainian]; *Istoriia Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. 1918–1933: naukovy-dovidkovyi aparat* [The history of the National Academy of Sciences of Ukraine. 1918–1933: scientific reference apparatus]. (2002). Kyiv: VNLU. [In Ukrainian]; *Istoriia Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy (1934–1937): dokumenty i materialy* [The history of the National Academy of Sciences of Ukraine (1934–1937): documents and materials]. (2003). Kyiv: VNLU. [In Ukrainian].
2. Antonenko, V. V., Batrak, L. V. (2014). Dokumenty pro T. H. Shevchenka u fondakh TsDAHO Ukrainy [Documents about T. H. Shevchenko]. In *Arkhivy Ukrainy* [The archives of Ukraine], No. 2. [In Ukrainian].
3. Khodak, I. (2011). Vosmyi tom Povnoho zibrannia tvoriv Tarasa Shevchenka: sprobа rekonstruktsii proektu (1923–1934) [The eighth volume of the Full collection of works of Taras Shevchenko]. In *Studii mystetstvoznavchi* [Art Studies], No. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/StudM_2011_2_7. [In Ukrainian].
4. Fund 1. Inventory 16. Units 7, 8. Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
5. Fund 166. Inventory 9. Unit 1422. Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
6. Fund 337. Inventory 1. Unit 9516. Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
7. Fund 166. Inventory 8. Unit 428. Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
8. Fond 4708. Inventory 1. Unit 189. Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
9. Bohomolets, O. O. (1932). Tezy dopovidi Prezydii VUAN na Prezydii VUTsVK'u [The theses of a speech of the Presidium of the All-Ukrainian Academy of Sciences at the Presidium of the All-Ukrainian Central Executive Committee]. In *Visti VUAN* [News of the All-Ukrainian Academy of Sciences], No. 4. [In Ukrainian].
10. Doroshkevych, O. (1933). Akademichne vydannia Shevchenkovykh tvoriv [Academic publication of Shevchenko's works]. In *Biuletyn Komitetu dlia vydannia tvoriv T. H. Shevchenka pry II Viddili Vseukrainskoi akademii nauk* [Bulletin of the Committee for Publication of Works of T. H. Shevchenko of the 2nd Department of the All-Ukrainian Academy of Sciences], No. 1. [In Ukrainian].

11. Fund 251. Inventory 1. Unit 55. Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
12. Fund 1. Inventory 20. Unit 6230. Central State Archives of Public Organizations of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
13. Fund 1. Inventory 6. Units 283, 308. Central State Archives of Public Organizations of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
14. Fund 166. Inventory 10. Unit 1080. Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
15. Fund 251. Inventory 1. Unit 55. Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
16. Fund 251. Inventory 1. Unit 56. Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
17. Fund 1. Inventory 6. Unit 338. Central State Archives of Public Organizations of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
18. Fund 1. Inventory 6. Unit 407. Central State Archives of Public Organizations of Ukraine. [In Ukrainian].
19. *Izvestiia* [News], No. 54 (6824). (1939, March 8). [In Russian].
20. TsK KP(b)U o podgotovke k iubileiu Shevchenko [Central Committee of the Communist Party of Ukraine (Bolsheviks)]. (1939, February. 22). In *Izvestiia*. [News], No. 43 (6813). [In Ukrainian].
21. *Tematychnyi plan Vseukrainskoi Akademii nauk na 1934 rik* [Thematic plan of the All-Ukrainian Academy of Sciences for 1934]. (1934). Kyiv: Publishing of the All-Ukrainian Academy of Sciences. [In Ukrainian].
22. Fund of the All-Ukrainian Archeology Committee. Unit 429. Scientific Archive of the Institute of Archeology of the National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian].
23. Fund 258. Inventory 1. Unit 378. Archives of Vernadsky National Library of Ukraine. [In Ukrainian].
24. *Visti UAN* [News of the Ukrainian Academy of Sciences], Nos. 8–10. (1935). [In Ukrainian].
25. *Vydavnychi plan na 1934 r.* [Publishing plan for 1934]. (1934). Kyiv: Publishing of the All-Ukrainian Academy of Sciences. [In Ukrainian].
26. Fund 258. Inventory 1. Unit 38-b. Archives of Vernadsky National Library of Ukraine. [In Ukrainian].
27. Fund 251. Inventory 1. Unit 68. Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
28. Iofanov, D. M. (1938). Obhovorennia tematychnykh planiv instytutiv suspilnykh nauk [Negotiation of thematic plans of institutes of social sciences]. In *Visti Akademii nauk URSR* [News of the Academy of Sciences of the UkrSSR], No. 1. Kyiv. [In Ukrainian].
29. Fund 251. Inventory 1. Unit 69. Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
30. *Naukova robota Akademii nauk v 1939 r.* [Scientific work of the Academy of Sciences in 1939]. (1940). In *Visti Akademii nauk URSR* [News of the Academy of Sciences of the UkrSSR], No. 4. Kyiv. [In Ukrainian].
31. Slavin, L. M. (1940). Diialnist instytutiv Viddilu suspilnykh nauk u 1940 r. [Activity of the institutes of the Department of Social Sciences in 1940]. In *Visti Akademii nauk URSR* [News of the Academy of Sciences of the UkrSSR], № 9. [In Ukrainian].

32. Fund 4708. Inventory 1. Unit 87. Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine. [In Ukrainian].
33. Fund 244. Inventory 1. Unit 20. Archives of Vernadsky National Library of Ukraine. [In Ukrainian].
34. Fund 362. Inventory 1. Unit 400. Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. [In Ukrainian].
35. Fund 362. Inventory 1. Unit 61. Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. [In Ukrainian].
36. Fund 251. Inventory 1. Unit 82. Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
37. Fund 251. Inventory 1. Units 56, 62, 65. Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
38. Fund 251. Inventory 1. Units 71, 74, 88. Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
39. Fund 251. Inventory 1. Units 71, 75, 88. Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
40. Fund 251. Inventory 1. Unit 88. Archives of the Presidium of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

Oksana Ivanivna Verbitska,
Candidate of Philosophical Sciences,
Senior Research Fellow of the Department of History of Academic Science,
Institute of Archival Studies,
Vernadsky National Library of Ukraine
e-mail: xenaver2@gmail.com

The development of T. H. Shevchenko studies in the National Academy of Sciences of Ukraine in the 1930s (based on the documents of the Archival Fund of the NAS of Ukraine)

The article analyzes the archival resources of the National Academy of Sciences of Ukraine in the field of development of Shevchenko's studies as a scientific school at the National Academy of Sciences of Ukraine in the 1930s. Documents of various archival institutions – central state archives of Ukraine, the archive of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine, the Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, etc. were drawn to the development of the topic. Reporting documents of the AS of the UkrSSR of this period provided for a gradual covering of the processes of work on separate research topics and preparation of scientific publications in academic institutions. Decisions and directives of the decision-making bodies aimed at creating a closer connection of scientific research with the requirements of building an ideological Soviet society are of great importance for understanding the socio-political atmosphere in the republic. A significant part of the documents identified are the decisions of the decision-making bodies and the Presidium of the Academy of Sciences, devoted to preparing for the celebration of Shevchenko's jubilees – the 120th anniversary and the 125th anniversary of the birth of the classic of Ukrainian culture T. Shevchenko. Publications in the official periodicals of the National Academy of Sciences of Ukraine of that time were also involved in the study. In the process of researching archival resources, the main aspects of the scientific and scientific-organizational activity of the NAS of Ukraine were determined during the late 1929 – first half of 1941. It is concluded that

the period of the 30s of the twentieth century was a special stage in the development of Shevchenko's studies, characterized by the transition from scientific work in small commissions to humanitarian institutes, the expansion of their geography, a significant change in personnel, and strict regulation of the methods of scientific research of the Kobzar's creative work. New documents are introduced into scientific circulation, highlighting the scientific and publishing activities of a leading scientific institution in Ukraine.

Key words: history of the NAS of Ukraine, documentary sources, Shevchenko studies in the 1930s, Shevchenko anniversaries.

Оксана Ивановна Вербицкая,

кандидат философских наук,

старший научный сотрудник отдела истории академической науки

Института архивоведения

Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского

e-mail: xenaver2@gmail.com

Развитие шевченковедческих исследований в Национальной академии наук Украины в 1930-х годов (по документам Архивного фонда НАН Украины)

В статье предпринята попытка исследовать документальные ресурсы Архивного фонда НАН Украины в области развития шевченковедения как научной школы в НАН Украины периода 1930-х годов. К разработке темы были привлечены документы различных архивных учреждений – центральных государственных архивов Украины, архива Президиума НАН Украины, Института архивоведения НБУВ и др. Отчетные документы АН УССР этого периода позволили поэтапно осветить процессы работы над отдельными научно-исследовательскими темами и подготовки научных изданий в академических учреждениях. Большое значение для понимания социально-политической атмосферы в республике имеют постановления и распоряжения директивных органов, направленные на создание более тесной связи научных исследований с требованиями построения заидеологизированного советского общества. Значительную часть выявленных документов составляют постановления директивных органов и Президиума АН Украины, посвященные подготовке к празднованию шевченковских юбилеев – 120-летия и 125-летия со дня рождения классика украинской культуры Т. Г. Шевченко. К изучению привлечены также публикации в официальных периодических изданиях АН Украины того времени. В процессе исследования архивных массивов были определены основные аспекты научной и научно-организационной деятельности АН Украины на протяжении конца 1929 – первой половины 1941 гг. Сделан вывод о том, что период 30-х годов XX в. – особенный этап в развитии шевченковедения, характеризующийся переходом от научной работы в небольших комиссиях до институтов гуманитарных направлений, расширением их географии, значительной сменой кадрового состава и строгой регламентацией методов научных исследований творчества Кобзаря. В научный оборот вводятся новые документы, освещающие научную и издательскую деятельность ведущего научного учреждения в Украине.

Ключевые слова: история НАН Украины, документальные источники, шевченковедение 1930-х годов, юбилей Т. Г. Шевченко.

Стаття підготовлена 6 квітня 2018 року;

подана до друку 25 квітня 2018 року.